

BOHUSLAV MARTINŮ

DIVADLO ZA BRANOU (1936) | 50'

do podoby komorní suity upravil **Pavel Šnajdr**

Prosíme posluchače, aby zaujali svá místa včas, vypnuli mobilní telefony a během koncertu nefotografovali. Po začátku není vstup do sálu umožněn.

Změna programu a účinkujících vyhrazena!

Za podporu děkujeme:

Ministerstvu kultury ČR / Státnímu fondu kultury ČR / Jihomoravskému kraji / Statutárnímu městu Brnu / Nadaci Život umělce / Nadaci Český hudební fond / Tiskárně Helbich / Filharmonii Brno / Divadlu na Orlí / Muzeu města Brna / vile Tugendhat

Mediaální partneři:

Opera+ / Brno – město hudby / Kult.cz / AlterEcho / Rádio Krokodýl / 4AM – Fórum pro architekturu a média / GUERILLA.film / Morgal / Petr Tejkal Design

Vstupenky jsou dostupné pouze v prodeji vily Tugendhat.

DALŠÍ KONCERT CYKLU B

14|12|2016 Besední dům, 19,30

BOŽSKÉ?

Sciarrino, Kabeláč, Ammann, Ustvolskaja

Milan Paľa housle

BCO – Brno Contemporary Orchestra

BRNO CONTEMPORARY ORCHESTRA

BALET

DEN HUDBY

VE VILE

TUGENDHAT V.

BRNO

26´9´2016

19´30

ZUZANA BAROCHOVÁ SOPRÁN

TOMÁŠ KREJČÍ BARYTON

BCO – BRNO CONTEMPORARY ORCHESTRA

DIRIGENT **PAVEL ŠNAJDR**

Více info na facebooku a www.BCORCHESTRA.CZ

Dvacátého září 1936 proběhla v brněnském Národním divadle světová premiéra opery-baletu **Bohuslava Martinů** (1890–1959) *Divadlo za branou*. Od roku 1946 sídlila ve vile **Tugendhat** soukromá taneční škola Karly Hladké. Karla Hladká spolupracovala již před válkou s předním brněnským tanečníkem a choreografem Ivo Váňou Psotou, který taneční školu Karly Hladké ve vile Tugendhat osobně několikrát navštívil. Při již zmíněné světové premiéře *Divadla za branou* tančil jednu z hlavních rolí – Pierota – právě Ivo Váňa Psota. Kruh se uzavřel a osmdesát let od premiéry zazní ve vile Tugendhat autorská komorní verze *Divadla za branou*.

Počátkem října 1939 byla vila Tugendhat konfiskována gestapem a od ledna 1942 se stala majetkem Německé říše. K radikálním stavebním změnám došlo ve čtyřicátých letech, kdy zde měl být a kancelář Walter Messerschmidt, ředitel Klöcknerwerke v Brně. Ten dal například zazdít prosklenou mléčnou stěnu v uličním průčelí a průchod na horní terasu, zvýšit komín a vestavět další příčky v interiérech. Při osvobozování Brna sovětskou armádou v dubnu 1945 se na devastaci domu podepsal jezdecký oddíl maršála Malinovského. Paní Vlasta Hvozdecká vzpomíná: „*Odbourali plot zahrady asi v délce 6 m a tudy na koních jezdili po Černých Polích, kde plenili byty. A protože jsme bydleli přímo proti zničenému plotu zahrady Tugendhatových, byli jsme tímto počínáním zděšeni. Z okna obývacího pokoje jsme viděli pouze bývalou zimní zahradu ve vile. Z nádherné společenské místnosti si udělali stáj pro koně!*“ Zbytky nábytku posloužily jako palivové dřevo, linoleum na podlaze bylo zničeno koňskými kopyty, prosklené stěny byly následkem tlakových vln při bombardování rozbity. Stav domu na konci války byl vylíčen dostatečně výmluvně v písemném protokolu. Např. na terase byla „*poškozená lavice a (...) poházeny části nábytku (...)*“, v bytě domovníka „*vše v dezolátním stavu, zpusťované, vybité, rozlámané, na zemi plno střeptů, smetí a špíny, hadrů, různých odpadků, skla apod.*“ V hlavním obytném prostoru byly „*velké okenní tabule roztrískané, všude plno skla a koňského trusu, poněvadž v celé vile byli ubytováni koně. Zůstala pouze onyxová deska, vestavěná knihovna (...)*“. V technickém podlaží „*chyběly motory ke stroji pro výměnu vzduchu a pro spouštění oken, v kotelně poškozený kotel (...)*“. Odstraněním škod byl pověřen brněnský stavitel Albin Hofírek. Rozbité okenní tabule byly provizorně zaskleny, linoleum v hlavním obytném prostoru nahradil červený xylolit. Od srpna 1945 do června 1950 ve vile působila soukromá taneční škola profesorky brněnské konzervatoře Karly Hladké. V říjnu 1950 byl objekt převeden do vlastnictví československého státu. (viz www.vilatugendhat.eu)

Třicátá léta dvacátého století představují pro Bohuslava Martinů jedno z vrcholných období jeho tvorby. Plně se etabloval na mezinárodní scéně, jeho kompozice byly hrány a rovněž velmi žádaný. Bohuslav Martinů většinou objednávalky neodmítal, a tak mu občas práce přerůstala přes hlavu. Pro představu předkládám výčet „pouze“ tvorby pro divadlo. V roce 1933 měl premiéru balet *Špalíček* v Národním divadle v Praze, na kterém Martinů pracoval od konce roku 1932. V roce 1934 skládá operní cyklus *Hry o Marii*, který měl premiéru v roce 1935 v Brně, tedy v době, kdy již pracuje na rozhlasových ope-

rách *Hlas lesa* a *Veselohra na mostě*. V roce 1936 pracoval na *Divadle za branou* a na opeře *Jullietta* aneb *Snář*, kterou dokončil v lednu 1937. Během necelých pěti let tak dokončil pět oper a jeden balet. Dle soupisu skladeb dokončil Bohuslav Martinů v letech 1932–1937 více jak šedesát děl. Není se tedy čemu divit, proč si Martinů ve svých dopisech z tohoto období tak často stěžuje na nedostatek času. Pro pochopení poněkud zvláštního díla, opery-baletu *Divadlo za branou*, je tato situace důležitá. Martinů nebyl s tímto dílem příliš spokojen, jak napsal Graciánu Černušákoví, Antonínu Balatkovi či Miloši Šafránkovi. Téma i myšlenka „lidové“ opery (s využitím pantomimy), která by byla postavena na propojení prvků *commedia dell'arte* a tradičního folkloru, jej velmi lákala, ale sám nebyl „*nějak spokojen s mnoha věcmi a složkami tohoto díla a nebýt toho, že nutně potřeboval výsledky dlouhé práce i po stránce materiální, nevěděl, zdali by dílo byl pustil!*“. Dílo však přežívá svého autora a nám, dnešním posluchačům, je umožněno nenaříkat na skladbu jako na rozpačité nedokončené drama se spoustou dobrých nápadů, ale jako na veskrze velmi originální hudební uchopení fenoménu jarmarečního divadla, kde se akrobaté potkávají s potulnými zpěváky, kde hašteří tetky a mudrují střejdové, kde tatíci nadávají na dcery a dcery na milence – takové „divadlo za branou“.

Originální verze opery počítá samozřejmě s velkým orchestrem, sólisty, sborem a baletem a její původní délka je cca dvě hodiny. Pro naše potřeby jsme s laskavým svolením Nadace B. Martinů přistoupili k instrumentační i dramaturgické úpravě. Jelikož se ani v původní verzi nejedná o dílo, které staví na dějových posloupnostech, dovolili jsme si vybrat určité charakteristické pasáže, které dle našeho názoru vystihují původní atmosféru opery a do značné míry dávají i informaci o původní (ne)dějové linii. Z původních sedmi hlavních sólistů zůstali dva – sopranistka a barytonista, kteří nejsou nositeli konkrétních postav děje, ale spíše vokálními průvodci, jimž jsou do úst vkládány výpovědi různých protagonistů. Co se vlastní instrumentace týče, nebylo naší ambicí vytvořit originální podobu aranžmá (jako tomu bylo v případě suity z Frimlovoy operety *Rose Marie*, kterou pro nás vytvořil Mario Buzzi a již jsme uvedli v předchozích letech), ale zachovat co možná nejvěrněji skladatelův rukopis. Party smyčců jsou tak prakticky nedotčeny, bylo nutné zredukovat dechové skupiny, tu a tam doplnit jiný nástroj kvůli zachování harmonie a na několika málo místech vyškrtat nebo naopak zopakovat některé takty v periodě, aby byl dodržen logický tok hudebního času. Pokud tedy bude suita po instrumentační stránce znít pro někoho příliš „martinůvsky“, lze konstatovat, že záměru bylo dosaženo.

Sopranistka **ZUZANA BAROCHOVÁ** se narodila v Žilíně. Na tamější konzervatoři vystudovala zpěv u prof. Sadloňové a v roce 2014 pokračuje ve studiu na brněnské JAMU pod vedením prof. Novotného. Pravidelně se zúčastňuje pěveckých soutěží a kurzů (Michiyo Keiko [Japonsko], Christina Kluge [Německo], Andrea Cserekyei [Maďarsko], Piotr Likowski [Polsko], Alexandr Vovk [Polsko, Ukrajina] a Michail

Lanskoj [Rusko]). V roce 2015 ztvárnila v Divadle na Orlí roli Hortensie (B. Martinů: *Mirandolina*) a v současnosti se připravuje na postavu Malého prince (B. Martinů: *Malý princ*) a Papageny (W. A. Mozart: *Kouzelná flétna*).

Barytonista **TOMÁŠ KREJČÍ** absolvoval Konzervatoř a JAMU v Brně v oboru sólový zpěv a HAMU v Praze v oboru dirigování. Jako pěvec se věnuje převážně oratornímu repertoáru (J. Haydn, W. A. Mozart, F. Schubert, J. Brahms, A. Dvořák, B. Martinů) a patří k vyhledávaným interpretům soudobé hudby (nahrávky pro Český rozhlas a Českou televizi, spolupráce s BCO atd.). Je členem a uměleckým vedoucím mužského vokálního kvarteta QVOX od jeho založení v roce 1997. Jako dirigent spolupracoval s Filharmonii Hradec Králové, Janáčkovou filharmonií Ostrava, Západočeským Symfonickým Orchestrem Mariánské Lázně, Komorní filharmonií Pardubice, Talichovým komorním orchestrem Praha a Ensemble Opera Diversa. V roce 1994 založil orchestr ZUŠ města Brna Mladí Brněnští Symfonikové, ve kterém dosud působí jako umělecký vedoucí a šéfdirigent a se kterým natočil několik CD a podnikl turné po Polsku, Rakousku, Švýcarsku, Francii a Japonsku. Je uměleckým vedoucím a dramaturgem Komorní Opery JAMU a tamtéž vyučuje na katedře dirigování.

Soubor **BCO – BRNO CONTEMPORARY ORCHESTRA** byl založen v roce 2011 s cílem hrát současnou světovou hudbu v Česku a českou hudbu po celém světě (s přesahy k hudbě 20. století). Jeho snahou je oslovit soudobou hudbou posluchače a ukázat jim, že může být součástí každodenního života. Kompaktními dramaturgickými celky a originálními projekty, jako je spojení hudby s ostatním uměním (film, výtvarná umění, architektura, tanec...), se snaží být atraktivní nejen pro publikum, ale i pro skladatele, které chce podněcovat k tvorbě nových děl na míru orchestru. Zakladatelem, uměleckým vedoucím a šéfdirigentem BCO je Pavel Šnajdr.

PAVEL ŠNAJDR (1975) absolvoval obory skladba a dirigování na JAMU. Jako člen skladatelského sdružení Bezmocná hrstka byl dvakrát oceněn ve skladatelské soutěži Generace. S brněnským souborem Ars incognita premiéroval na čtyři desítky skladeb soudobých autorů; některé z nich vyšly na CD. V roce 2001 s tímto souborem vystoupil na Pražském jaru a v roce 2005 na festivalu Pražské premiéry. Spolupracoval s předními českými symfonickými orchestry a divadelními scénami (mj. s filharmonii brněnskou, královéhradeckou a teplickou, Národním divadlem Praha, Státní operou Praha, Divadlem J. K. Tyla v Plzni, Moravským divadlem Olomouc). V letech 2004–2007 byl angažován v Národním divadle Brno, s nímž se zúčastnil japonského turné; v současné době v něm opět působí jako dirigent Janáčkovy opery.

Viktor Pantůček